

האקדמיה ללשון העברית

המזכירות המדעית: שאלות ותשובות בענייני לשון

<http://Hebrew-academy.huji.ac.il>

נושא השאלה: זה את זה

שלום וברכה,

אני מביאה לפניך את תשובתו של חנן אריאל, חוקר במפעל המילון ההיסטורי של האקדמיה ללשון העברית.

בברכה,

תמר כץ

ליאירה שלום,

מי שהורה לציין את ההדדיות באותו המין – זה לזה או זו לזו – יפה הורה, וכך היא דרכה של לשון חכמים. כבר הבאת דוגמה יפה ממסכת מנחות ג, ה: "הסולת והשמן מעכבין זה את זה" (זו גרסת כ"י פרמה א; בכתב יד קאופמן הנוסח שונה). וכן את מוצאת במסכת גיטין (ח, ח): "כתב הסופר וטעה ונתן גט לאשה והשובר לאיש ונתנו זה לזה". דוגמאות נוספות תמצאי בספרו של יצחק אבינרי "יד הלשון", תל אביב תשכ"ה, עמ' 161 ובספרו של יצחק פרץ "עברית כהלכה: מדריך בענייני לשון", תל אביב תש"ל, עמ' 254–255.

אבינרי מציין שם שהשימוש בשני מינים לציון יחס ההדדיות ראשיתו בתקופת ההשכלה. עיון במאגרי המילון ההיסטורי מלמד שיוסף שלום אברומוביץ' (מנדלי מוכר ספרים) הוא מהראשונים שהחלו בכך. וכך כתב בספרו "מעמק הבכא": "מימים רבים היו רבי אברהם ורייזא יודעים ומכבדים זה את זה". ומאז הלכו אחרים בעקבותיו.

העובדה שאפשר למצוא בספרות התורנית כמה יוצאים מן הכלל שציון ההדדיות בהם אינו באותו המין, אינה מעלה ואינה מורידה. הדוגמות הללו אינן מצויות בלשון התנאים והאמוראים, וגם בדברי הגאונים והראשונים הן נדירות ביותר. בפרט תני את דעתך לכך שהגרסה בבראשית רבה שנאמר בה "זו לזה וזה לזו" אינה גרסה משובחת. היא נקבעה לפי הגהתם של תיאודור ואלבק על פי כתב יד לונדון. ואילו בעדי הנוסח המשובחים של בראשית רבה המשפט הזה אינו מופיע כל עיקר.

כללי הלשון נקבעים לפי הכלל, ולא לפי היוצא מן הכלל. למשל, כולנו יודעים שיידוע צירוף סמיכות נעשה על ידי יידוע הסומך ולא על ידי יידוע הנסמך. ואף על פי שמצאנו ביחזקאל (מא 22) "הַמְזַבֵּחַ עֵץ שְׁלוֹשׁ אַמּוֹת גְּבֵהַּ" איננו הולכים אחרי החריג והנדיר אלא אחרי רוב ההיקריות. על אחת כמה וכמה בנידון דידן, אין יפה כוחם של החריגים לשבש את דרך המלך.

תוכן הפנייה:

שלום וברכה! תעינו בבקשה באשכול הבא: <http://www.daf-yomi.com/forums/message.aspx?id=8274>
את אשר כתבתי שם וכעת אנשים מוכיחים לי שהונחל לי ידע מוטעה! מה הכלל
הנכון ולמה המורים ללשון מלמדים את הדקדוק ללא התייחסות נאותה ללשון
חז"ל? תשיבו לי בבקשה. בתודה מראש, יאירה

מס' פנייה: 4971